

- E. SCHRÖDINGER, *Science et humanisme. La physique de notre temps*. Trad. de J. Ladrière. Textes et Etudes Philosophiques. Desclée, De Brouwer, 1954, 120 pp. Prix: 69 fr.

Les premières pages de cet ouvrage sont consacrées à la signification de la physique. Cette dernière dépasse nettement le point de vue purement utilitaire, car elle est tout d'abord à considérer comme un essai de connaissance de soi à travers une connaissance plus précise de la situation dans laquelle nous vivons. Après quoi suit un exposé très remarquable sur la physique actuelle, tenant compte de son développement durant le dernier demi-siècle. Ces considérations excellent à la fois par leur clarté et leur concision. Nos conceptions sur la matière sont profondément modifiées par le fait que l'on ne peut plus accepter l'identité ni entre les atomes, ni entre leurs particules, non plus que la continuité et la causalité dans les événements physiques, continuité et causalité qui se virent remplacées par l'idée de discontinuité. Tout ceci aboutit à l'abolition du déterminisme physique rigoureux d'antan, auquel se substitue un déterminisme statistique moins sévère. L'objet de la critique des sciences se voit par là profondément modifié. Dans une dernière partie, l'auteur s'attaque à ceux qui croient que la nouvelle conception du déterminisme faciliterait la solution de l'ancien problème concernant la compatibilité de liberté et situation. Avec Ernst Cassirer, il estime que seul l'aspect éthique est essentiel à la notion de liberté. Ce faisant, il ne rend pas suffisamment justice au rôle nécessaire du déterminisme dans notre activité libre, qui en effet doit pouvoir disposer d'une certaine prévisibilité, fondée elle-même sur le déterminisme, pour établir et réaliser ses projets.

A. M. WEZE, O. E. S. A.

- J. V. LANGMEAD CASSERLEY, *De ontkerstening van de moderne wereld*. Inleiding van Dr. J. H. Walgrave, O. P., Desclée, De Brouwer, 1954, 190 pp. Gen. 75 fr., geb. 90 fr.

De ontkerstening van het christendom is zo oud als het christendom zelf, want vanaf haar ontstaan had de Kerk te strijden tegen afwijkingen van haar authentische leer. De auteur onderzoekt de aard dezer afwijkingen gedurende de laatste 250 jaren. Eerst primeerde een ontkerstening onder de vorm van ongelooft. Nu schijnt deze toestand zich te wijzigen, doordat zich thans veeleer vormen van niet-christelijke godsdienst trachten op te dringen. Zeer suggestief is het hoofdstuk dat handelt over de « onbekwaamheid » van de christelijke theologie. Vooral wordt beklemtoond dat de theoloog nooit zijn filosofische visie uit het oog mag verliezen, want door deze krijgen de historische feiten, verhaald in de Bijbel, voor ons hun mogelijkheidskarakter. Bewust of onbewust treden we inderdaad doorheen deze visie de heilige boeken tegemoet. Daar-

door beoogt de auteur aan de bijbelstudie opnieuw een bescheiden plaats toe te kennen in het geheel van de theologie, en dit ten gunste van meer intellectualisme, zodat de oudere patristische en scholastieke vormen van theologie weer op het voorplan komen. Tenslotte wordt ons nog een rijk studiemateriaal ter hand gesteld, door een onderzoek naar de sociologische en psychologische oorzaken van de geloofsafval. Vermelden we nog de goede verzorging van de nederlandse vertaling en uitgave.

A. M. WEZE, O. E. S. A.

Dr. J. J. POORTMAN, *Ochêma. Geschiedenis en zin van het Hylisch Pluralisme* (Het z. g. Dualistisch Materialisme), Assen, Van Gorcum & Comp. N. V., 1954, 21 × 15, 179 blz., ing. f. 6.90 ; geb. f. 8.25.

Bezit de ziel een zuiver immateriële zijnswijze of heeft zij een stoffelijk aspect ? Ziedaar het centrale probleem dat de bekende Nederlandse auteur de lezer voorlegt. Dit werk zal drie delen beslaan. Het eerste deel, zo juist verschenen, onderzoekt, na een grondige inleiding, dit probleem bij enkele natuurvolkoren en verscheidene primitieve culturen. Het tweede deel zal een reeks culturen behandelen, die een systematische theologie of filosofie hebben voortgebracht. Dit omvat zowel de moderne tijd als de middeleeuwen en de oudheid. Een laatste deel zal gewijd zijn aan de zin van het centrale thema.

In zijn inleiding begint de auteur met een onderscheid te maken tussen het monistisch materialisme, dat alles herleidt tot één soort stof, en het dualistisch materialisme dat meerdere soorten stof aanvaardt. De term ' dualistisch materialisme ' kan verwarring stichten. Immers wanneer het materialisme moet gedefinieerd worden als de negatie van een hogere werkelijkheid dan de materiële, dan zouden ook zij, die de term materie gebruiken om een fijnere, subtiële materie aan te duiden, als materialisten kunnen gebrandmerkt worden ; zo b. v. St. Augustinus en de Augustijnse stroming in de middeleeuwen. Vandaar dat de auteur liever spreekt van ' hylisch pluralisme '.

Onder ' hyle » wordt de materie, in de meest brede zin, verstaan, terwijl pluralisme wijst op de verschillende niveau's van stoffelijkheid. Het doel van de studie wordt beperkt tot de anthropologie en de psychologie, nl. tot het fijn-stoffelijk aspect van de ziel zelf of van haar voertuig. Daar de terminologie op dit terrein zeer dubbelzinnig is, zal de schrijver zich niet later leiden door de begrippen zelf, maar eerder door de inhoud ervan. Om de verschillende denkbeelden uit het geschiedkundig overzicht te kunnen fixeren, wordt een driedelige indeling van het pneuma geschetst. Het fysisch pneuma is de lucht of de wind, die relatief subtiel zijn. Vandaar dat zij doorgaan voor het prototype van iets dat